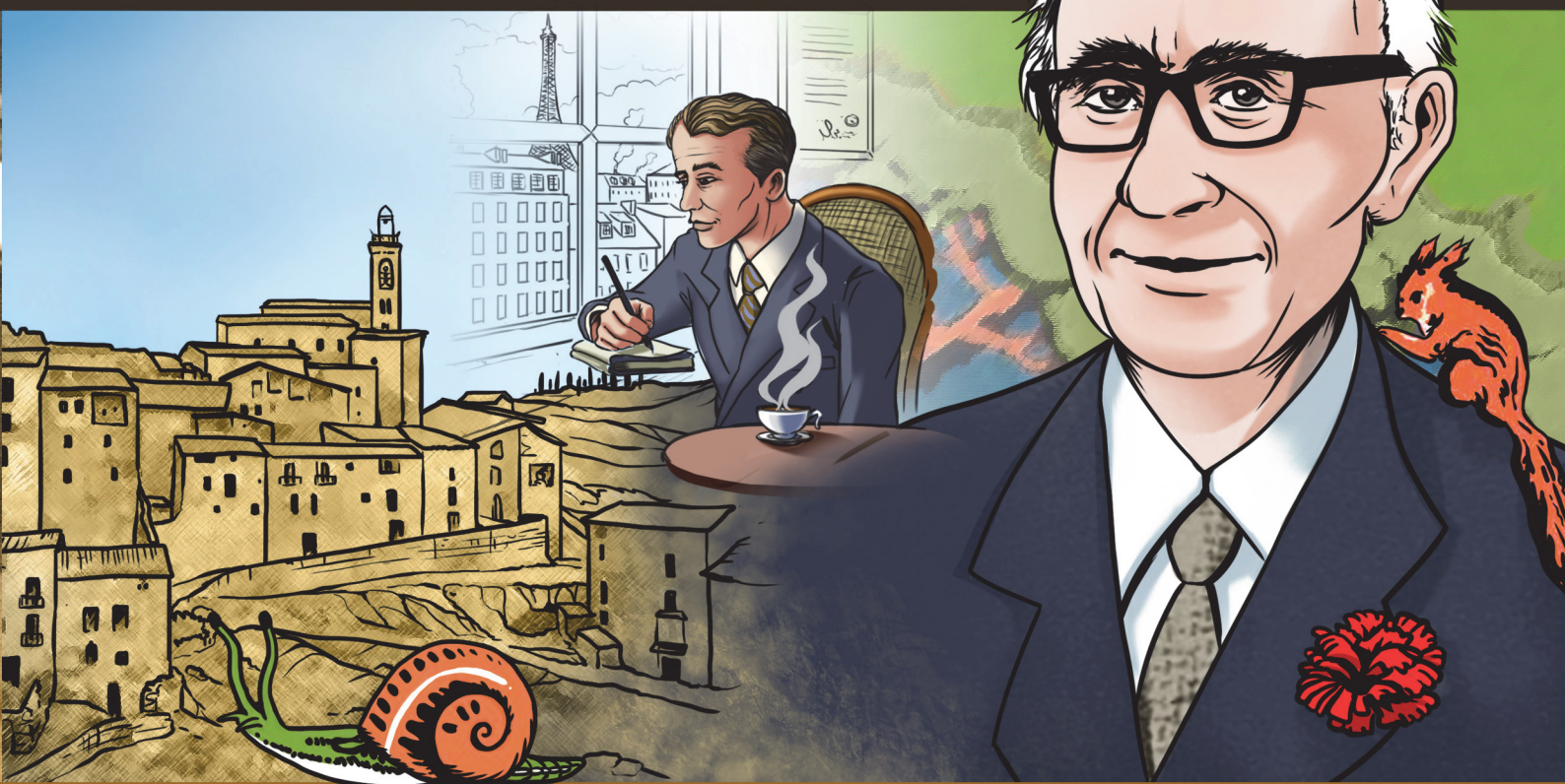

SALVADOR PERARNAU

El poeta de Sùria

Isabel MORALES GARCIA

Josep Antoni SERRA SANTALLUSIA

AJUNTAMENT DE SÙRIA

c/ Sarret Arbós, 16 1r
08242. Manresa
Tel. 93 875 7363
www.zenobitaedicions.com

D'aquesta edició
© Ajuntament de Súria

Autors/es:

- © Isabel Morales Garcia /
Josep Antoni Serra Santallusia, pel text
- © Ajuntament de Súria, per les fotografies i mapes de les
pàgines 4, 5, 10, 12, 15 i per la fotografia de la
contracoberta
- © Zenobita edicions, per les fotografies de les pàgines 1, 8,
11, 18, 19
- © ICGC pel mapa de la pàgina 9

Disseny de la coberta:
Héctor Herrera García

Il·lustracions:

- © Héctor Herrera García
- © Hereus de Joan G. Junceda, per les il·lustracions de la
pàg. 20
- © Anna Clariana, per la il·lustració de la pàg. 22

Reservats tots els drets. No es permet la reproducció total o
parcial d'aquest llibre, sigui quina sigui la tècnica utilitzada,
sense haver obtingut prèviament l'autorització per escrit dels
propietaris del copyright.

Dipòsit legal: B 4.038-2022

ISBN: 978-84-123461-6-9

Impressió: INOMSA

ÍNDEX

1. El personatge: Salvador Perarnau	1
- La biografia.....	1
- La línia del temps	3
- Personatges famosos	4
- L'itinerari del poeta.....	5
2. Perarnau va néixer al Fusteret	7
- El barri	7
- Les fàbriques tèxtils de Súria	9
- Les fotografies com a font d'informació	10
- El riu Cardener	11
- La riuada de 1907.....	12
3. L'escriptor del clavell al trau	13
- En Tres-cents.....	13
- La Irene	15
4. El poeta de Súria	18
- L'hort de mon pare	18
- El senyor Pèsol i altres plantes.....	20
- Els animals. L'esquirol	22
- Els cal·ligrames.....	24

1. EL PERSONATGE: SALVADOR PERARNAU

- 1.1** Aquests últims anys, Súria ha celebrat el **125è aniversari del naixement del poeta Salvador Perarnau**. S'han fet una sèrie d'actes en el seu honor, com l'estrena del mural a la plaça que porta el seu nom, l'exposició dels seus poemes, recitals de les seves obres, itineraris pels llocs importants per al poeta, etc.

- 1** Llegeix aquest resum de la seva biografia.

Salvador Perarnau i Canal va néixer a Súria l'any 1895. Va ser l'últim d'onze germans.

De petit va anar a l'escola que hi havia al castell i com que aviat va destacar en els estudis, el seu mestre va recomanar a la família que estudiés per capellà.

Al seminari de Vic hi va ingressar als 10 anys i s'hi va estar fins als 18. Llavors va tornar a Súria perquè ja no li interessava fer-se capellà.

Va treballar uns anys d'oficinista a Súria i Manresa fins que se'n va anar a Barcelona als 27 anys.

A la capital va fer d'escriptor en diverses revistes. Va publicar alguns llibres i va començar a guanyar nombrosos premis de poesia. L'any 1932 es va casar.

Durant la Guerra Civil que hi va haver en temps dels besavis va treballar a la Generalitat de Catalunya. En acabar la guerra, com que van perdre els seus, va exiliar-se uns anys a París.

L'any 1948 va retornar a Catalunya. Va continuar vivint a Barcelona on feia de professor en una acadèmia i va continuar guanyant premis de poesia.

L'any 1965 va ser proclamat Mestre en Gai Saber per haver guanyat els Jocs Florals, uns premis importants de poesia.

L'any següent se li va organitzar un homenatge a Súria i finalment s'hi va traslladar a viure.

L'any 1971, quan tenia 75 anys, va morir i va ser enterrat al poble.

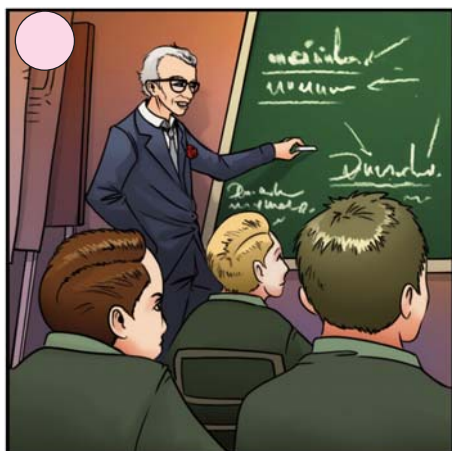

Mural de la plaça Salvador Perarnau dissenyat per Pau Juárez, inspirat en alguns dels personatges dels poemes de Salvador Perarnau.

1. EL PERSONATGE: SALVADOR PERARNAU

2 S'ha resumit la vida del poeta en sis il·lustracions. Ordena-les amb un número i anota al peu de cada imatge la frase adequada.

■ Exiliat a París.

■ Passejant pels carrers de Sùria quan va tornar.

■ Al seminari de Vic.

■ L'enterrament.

■ Jugant pel Poble Vell.

■ Fent de professor quan va tornar de l'exili.

1. EL PERSONATGE: SALVADOR PERARNAU

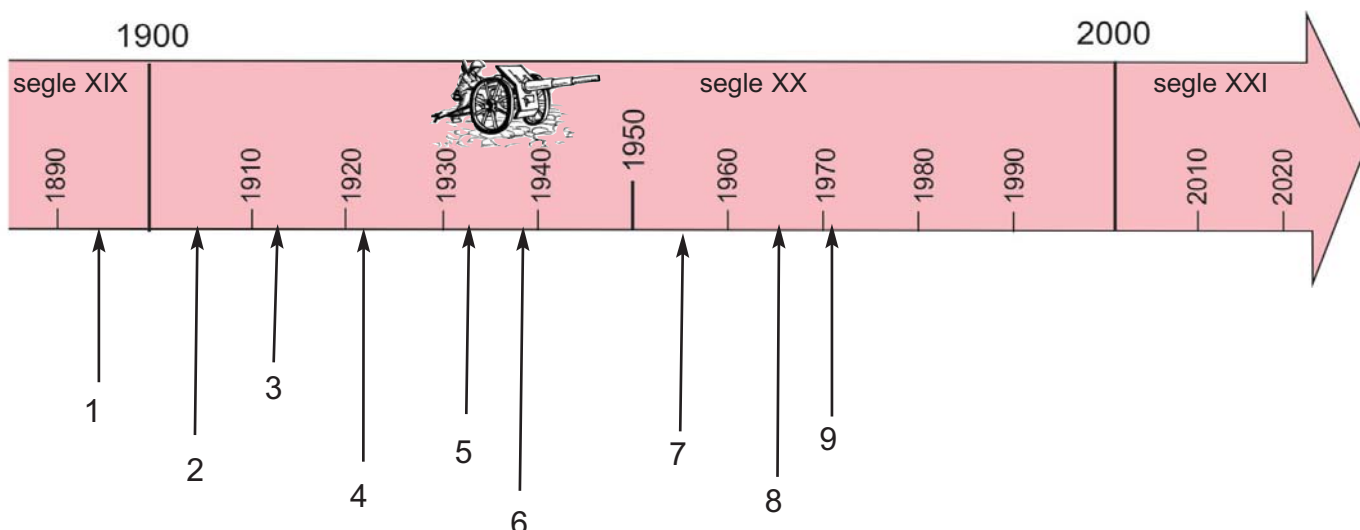

1.2

Una línia del temps és un gràfic en forma de columna, horitzontal o vertical, on se situen algunes dates importants. Aquest gràfic ens permet veure millor el pas del temps. També s'anomena **fris cronològic**.

3 Ordena amb un número les dates de la vida de Salvador Perarnau, tenint en compte els anys.

1895. Neix a Súria	1913. Deixa el seminari i se'n torna a Súria	1966. Torna a Súria per rebre un homenatge
1939. S'exilia a França	1932. Es casa a Barcelona	1905. Ingressa al seminari de Vic
1948. Torna de l'exili	1971. Mor a Súria	1922. Se'n va a Barcelona

■ En aquesta línia del temps hi ha una marca que està equivocada. Encercla-la amb un color.

4 Durant la vida de Salvador Perarnau, a Súria van passar altres coses destacades. Quines tres ressaltaries més per la seva importància? Escriu un número de l'1 al 3.

1910 Les Germanes de la Caritat s'estableixen al poble

1924 S'inaugura el ferrocarril de Súria a Manresa

1912 Es descobreix la potassa

1925 Primer assortidor de benzina

1913 S'inaugura l'enllumenat públic

1950 S'inaugura la biblioteca

1917 S'inaugura el servei telefònic

1959 Primer aparell de TV al poble

1920 S'inaugura la Casa de la Vila

1960 S'inauguren els blocs de pisos de Salipota

1. EL PERSONATGE: SALVADOR PERARNAU

1.3

Els personatges famosos són unes persones que han destacat més que les altres pel que han fet durant la seva vida.

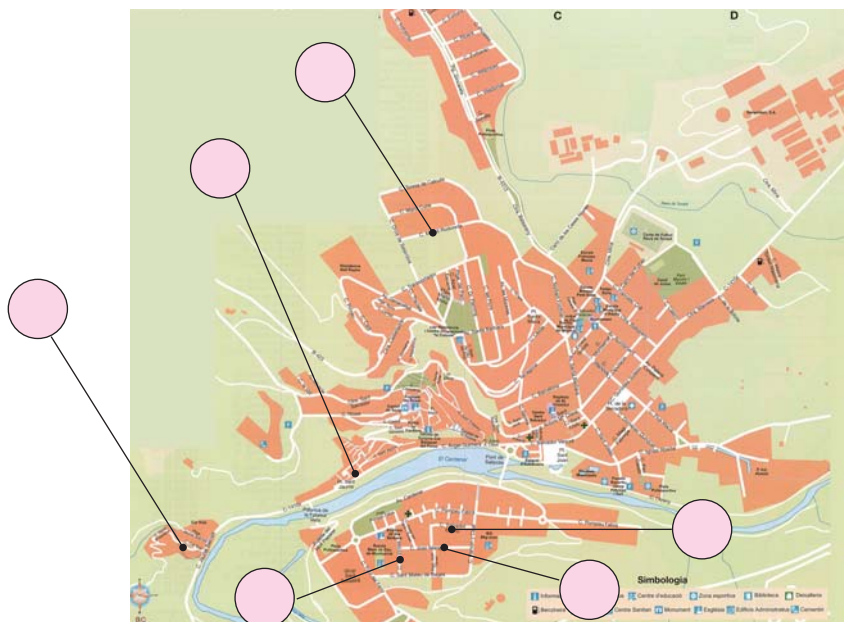
5 Per què va ser famós Salvador Perarnau? Assenyala la resposta més correcta i traça una línia que connecti la paraula de l'esquerra amb la frase.

PERQUÈ...

- era molt simpàtic.
- era de Sùria.
- era molt bon poeta i va guanyar molts premis de poesia.
- tenia molta punteria llençant pedres.
- es va casar amb una barcelonina.
- va tenir molts germans.
- sabia fer classes de diverses llengües.
- coneixia molt bé París.

6 En el nomenclàtor dels carrers de Sùria hi ha altres persones famoses per la mateixa especialitat que Salvador Perarnau. Localitza'ls amb la lletra.

a) Àngel Guimerà	b) Jacint Verdaguer
c) Joan Maragall	d) Mercè Rodoreda
e) Joan Oliver	f) Salvador Espriu

1. EL PERSONATGE: SALVADOR PERARNAU

1.4

Un itinerari és un camí que cal seguir. Al web de l'Ajuntament també s'hi pot observar un itinerari dedicat a Salvador Perarnau. Aquest itinerari ens marca una sèrie de punts del municipi que tenen alguna relació important amb el personatge.

7 En aquest plànol de Súria també s'hi han situat deu punts importants relacionats amb la vida de Salvador Perarnau. Primer, assenjala amb un cercle de color on està situada la teva escola.

■ Quins elements de l'itinerari teniu més a prop?

1. EL PERSONATGE: SALVADOR PERARNAU

- Ara, relaciona els 10 punts de la columna de l'esquerra amb les explicacions corresponents de la columna de la dreta. (Pots traçar una fletxa o escriure el número adequat).

	☐	A partir dels dibuixos de les seves obres, l'artista Maria Julbe va fer un mosaic de ceràmica, l'any 1995.
1 Can Cabo, la casa natal	☐	Lloc on estan dipositats la major part dels llibres publicats del poeta.
2 Plaça Salvador Perarnau		
3 Mural de la plaça	☐	Casa on va néixer. L'any 1966 s'hi va col·locar una placa recordatori.
4 Mosaic del centenari		
5 Placa del centenari a l'Ajuntament	☐	Plaça que porta el seu nom on hi ha un monòlit amb un bust del poeta, esculpit per Xavier Llobet.
6 Biblioteca pública		
7 Carrer Diputació, 10	☐	Hi havia la primera escola on va assistir i també va inspirar alguns dels seus escrits.
8 Carrer González Solesio, 33		
9 Riu Cardener	☐	Riu que va inspirar alguns dels seus poemes.
10 Poble Vell		
	☐	Primer habitatge on va instal·lar-se en tornar a Súria.
	☐	Mural inspirat en els poemes "Cuques de llum" i "El senyor Pèsol i altres plantes", dissenyat per l'artista Pau Juárez en una paret de la plaça del seu nom.
	☐	Segon domicili després del retorn. És on va morir, l'any 1971.
	☐	Placa commemorativa per haver estat nomenat fill predilecte de Súria, a l'interior de la Casa de la Vila, l'any 1995.

2. PERARNAU VA NÉIXER AL FUSTERET

2.1 Salvador Perarnau va néixer l'any 1895 en una casa anomenada cal Cabo, ben a prop del **Fusteret**.

El Fusteret és un dels barris del nostre municipi. Abans era una petita colònia tèxtil, l'única que hi ha hagut a Súria.

1 Llegeix aquests apunts sobre aquest barri.

El nom de Fusteret ve del seu fundador, Ramon Giró, que havia estat fuster d'ofici. L'any 1869 va comprar un terreny per construir-hi una fàbrica. Uns quatre anys després, ja funcionava.

En aquells temps, com passava a totes les fàbriques tèxtils s'hi va construir una resclosa al riu que passava ben a prop. L'objectiu era desviar aigua per un canal. Aquest rec entrava dins la fàbrica i es feia caure l'aigua cap a unes turbines situades al soterrani.

Les turbines eren unes màquines que giraven amb la força de l'aigua i mitjançant uns engranatges feien moure totes les altres màquines de fer fil i teixir que hi havia a l'edifici.

Uns anys després, la família Giró va construir-hi una casa per a l'encarregat i una altra per al director, al costat de la fàbrica. I ben aviat unes sis cases per a algunes famílies que hi treballaven, a l'altra banda de la carretera que passava pel mig del barri.

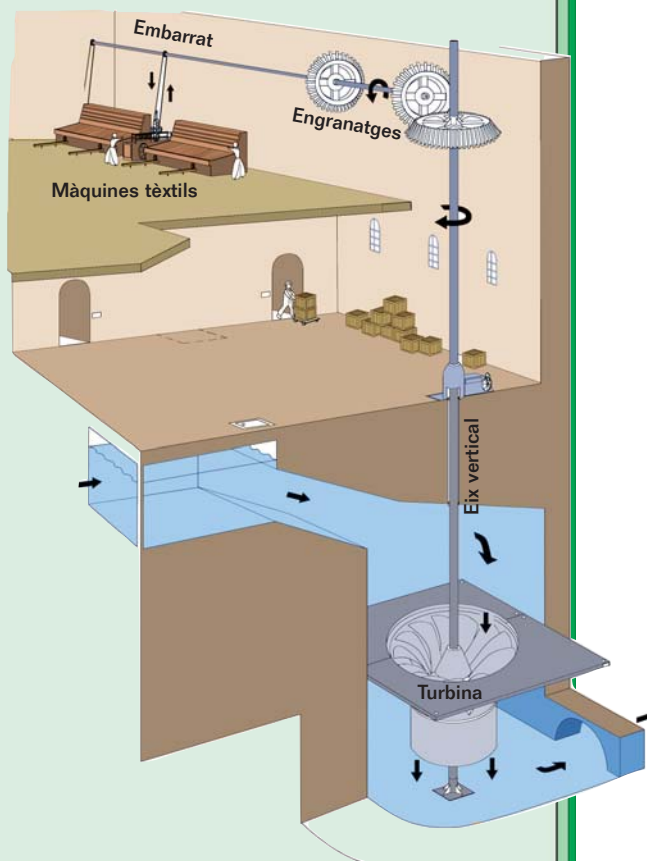
Lavors la fàbrica ja es va convertir en una colònia tèxtil.

El temps anava passant i l'empresa tèxtil no anava gaire bé. Això va fer decidir a la família Giró tancar la

fàbrica i vendre totes les instal·lacions de la colònia del Fusteret a l'empresa Solvay. Era l'any 1924.

Aquesta empresa havia començat a extreure potassa en un pou proper i volia aprofitar l'aigua del canal i l'electricitat que feien les turbines de la fàbrica.

Així, doncs, la fàbrica tèxtil va deixar de funcionar. Uns anys després (el 1960) es van ensorrar la major part dels edificis que encara restaven dempeus.

2. PERARNAU VA NÉIXER AL FUSTERET

- 2 A partir de la lectura comentada sobre l'origen de la colònia tèxtil del Fusteret, fes un resum amb quatre o cinc frases.

Area for writing a summary of the textile colony of Fusteret, consisting of a large light green rectangular box.

Resclosa al riu Cardener per a desviar l'aigua cap al canal curt del Fusteret.

- 3 Què en sabem, del Fusteret? En el requadre, escriu una V si és veritat o una F si és fals.

- El Fusteret era l'única colònia tèxtil de Sùria.
- El Fusteret rebia aquest nom perquè la majoria de les cases eren de fusta.
- L'energia que feia moure les màquines provenia d'un canal que portava l'aigua del Cardener.
- Al Fusteret s'hi fabricaven rodes per als carros.
- Les turbines de la fàbrica s'havien de situar al soterrani, ben avall, perquè l'aigua hi caigués amb força.
- L'empresa de potassa Solvay va comprar el Fusteret perquè hi visquessin els seus enginyers.
- Quan Salvador Perarnau va néixer, la fàbrica ja funcionava.
- Quan Salvador Perarnau va tornar a viure a Sùria, la fàbrica del Fusteret encara funcionava.

2. PERARNAU VA NÉIXER AL FUSTERET

2.2

A Súria, des de fa molts anys, la indústria ha tingut molta importància. Primer va ser la tèxtil i van arribar a funcionar **quatre fàbriques** a la vegada. Després, quan es va descobrir la potassa, va guanyar molta importància la indústria minera.

- 4 Quan Salvador Perarnau era petit i anava a l'escola del castell, ja hi havia altres fàbriques tèxtils a Súria, a part del Fusteret. Segons l'ordre de la seva creació, eren les següents:

Ordre	Nom	Altres noms
1	Fàbrica Vella	Fàbrica Muncunill
2	Fàbrica Giró	Fàbrica Fusteret
3	Fàbrica Jover	Hilaturas Labor
4	Fàbrica Nova Abadal	Fàbrica Bertrand / Suriatex

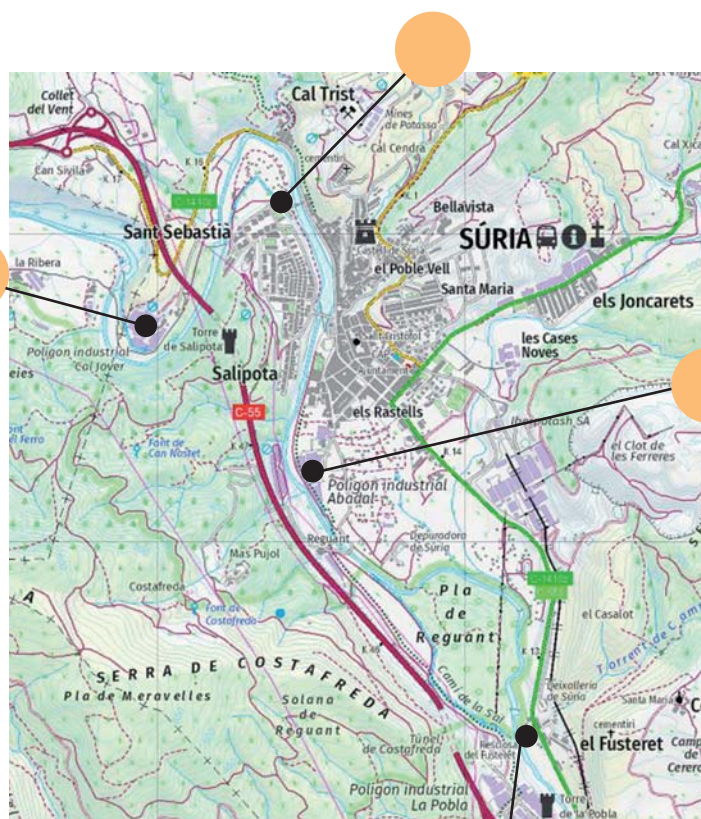
- A partir de les explicacions següents, identifica cada fàbrica amb el número corresponent (abans, repassa amb el color blau el curs del Cardener):

La fàbrica Vella era situada al marge dret del riu i era la més cèntrica del poble.

La fàbrica del Fusteret era situada al marge esquerre del riu, al final del municipi en direcció a Manresa.

La fàbrica Nova Abadal era situada al marge esquerre del riu, a la sortida del poble i a prop de l'horta.

La fàbrica Jover era situada al marge esquerre del riu i és la que es troba primer baixant el riu des de Cardona.

Font: Institut Cartogràfic i Geològic de Catalunya

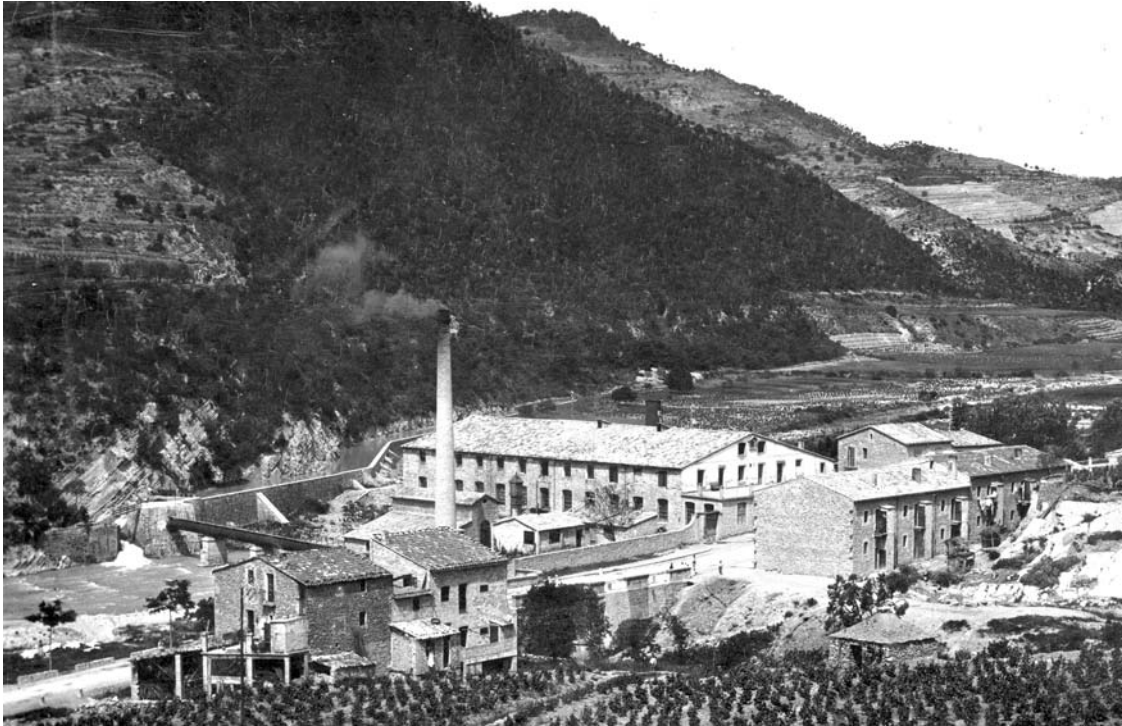
2. PERARNAU VA NÉIXER AL FUSTERET

2.3

Les fotografies són una bona font primària d'informació. Del Fusteret, en podem disposar de preses del davant i del darrere de la fàbrica de quan encara funcionava.

5 Quina informació podem obtenir amb aquesta fotografia de l'any 1910? Fes un senyal al requadre corresponent. (Salvador Perarnau ja tenia 15 anys però encara estudiava al seminari de Vic).

Vistes del darrere, des del riu, de la fàbrica del Fusteret.

- La forma que tenia la fàbrica.
- Si tenia gaires obertures per aprofitar la llum natural.
- Quanta gent hi treballava.
- Quan cobraven les persones que hi treballaven.
- Les plantes que tenia l'edifici de la fàbrica.
- Quin horari de treball es feia.
- Si era a prop d'una carretera per facilitar el trasllat de les mercaderies.
- Si també feien servir una màquina de vapor per fer moure les màquines.
- Si tenien cases a prop per a les famílies que hi treballaven.
- A quina planta de la fàbrica tenien els telers.
- Si li arribava l'aigua d'un canal per a les turbines.
- Si el torrent de Camprubí ja estava cobert com ara.

SÍ ho podem respondre

NO ho podem respondre

☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐

2. PERARNAU VA NÉIXER AL FUSTERET

2.4 El riu Cardener és el corrent d'aigua més important de Súria. Té uns 90 km de longitud des d'on neix, a les muntanyes del Solsonès, fins més avall de Manresa on aboca les seves aigües al riu Llobregat.

Per al nostre poeta, el Cardener també va ser un element rellevant. La casa on va néixer hi és ben a prop i el seu pare passava moltes hores en un hort del costat que regava amb l'aigua d'un pou que s'omplia amb les aigües subterrànies del riu.

6 Salvador Perarnau va esmentar el riu dels seus records en diverses obres. Per exemple, a “En Fumeli”, “El riu”, “En Tres-cents”, “Entre Súria i Callús”, “A Súria”, etc. Llegeix els fragments següents d'un dels poemes:

[...]

1 I em plau veure aquell riu de ma infantesa,
2 aquell riu que plorava i reia amb mi
3 i feia una cançó tota dolcesa
4 per a fer-me dormir.

[...]

1 I m'adormia i somniava
2 i veia el món que passava lentament
3 com el meu riu que cantava
4 i s'esmunyia llangorosament.

[...]

Salvador Perarnau, “A Súria”. Setmanari *Suria* (1967)

■ Segur que saps que els poetes, a vegades, fan acabar la línia dels seus versos amb un so (la rima). Aquesta rima es repeteix en altres versos per aconseguir musicalitat al recitar la poesia.

Quines dues combinacions es fan servir en aquestes estrofes?:

- el primer amb el tercer
- el primer amb el segon
- el tercer amb el quart
- el segon amb el quart

■ De què et sembla que parlen aquestes estrofes? Subratlla la resposta.

- de la remor que feia el riu.
- dels pescadors del Cardener.
- dels infants que s'hi banyaven.

El riu Cardener i la canonada que portava l'aigua a la fàbrica del Fusteret per produir energia.

■ Els poetes han de conèixer molt bé la seva llengua. Han de saber moltes paraules i han de dominar molt els sinònims. Quines paraules sinònimes podríem fer servir en comptes de:

–em plau:

–cançó dolça:

–el riu s'esmunyia:

–llangorosament:

2. PERARNAU VA NÉIXER AL FUSTERET

Fins aquí va arribar la riuada, a cal Cabo.

2.5

La riuada. Al setembre de 1907, hi van haver unes pluges molt abundants i repetides per la conca del Cardener. Al començar l'octubre van continuar i el temps encara va empitjorar més. Finalment, el 12 d'octubre es va produir el desastre.

- 7** Salvador Perarnau tenia llavors 11 anys. Ja estudiava a Vic i per això no ho va veure, però segur que els seus pares li van explicar que les aigües havien destrossat alguns carrers del poble. També havien entrat a totes les fàbriques de Súrria arrossegant moltes màquines i teixits riu avall, i els horts havien quedat negats.

Una bona part del carrer d'Àngel Guimerà se'l va emportar la riuada.

[...]

T'omplien de palanques i passeres i rescloses i ponts i horts pel voltant perquè sabien que eres l'etern cantaire somicant.

Però un dia et vares desbordar i romperes els ponts i les rescloses i vares rebentar totes les noses.

[...]

Ara diran: "Una vegada el riu" i et tindran un respecte, una temença sorda. Sabran que aquell que sols fa la viu-viu a voltes es desborda.

Salvador Perarnau, "El riu". A *La rel* (1929)

- Quin altre títol es podria posar al poema?.....
- Amb quin ordre rimen els versos de les estrofes?

- 8** Relaciona algunes de les paraules que surten al text, amb el seu significat.

somicar
temença
fer la viu-viu

plorar sense fer gaire soroll.
anar fent, passar la vida com es pot.
sensació de por.

- 9** Quina frase resumeix millor el poema:

- Als rius petits és millor no banyar-s'hi perquè de tant en tant tenen gorgs profunds on et pots ofegar.
- Per passar els rius amb seguretat cal fer-hi passeres o ponts ben forts.
- Algunes persones, com els rius petits, solen ser plàcides i tranquil·les però a vegades també poden resultar perilloses.
- No s'han de travessar els rius per les rescloses perquè es pot relliscar i caure a l'aigua.

3. L'ESCRITOR DEL CLAVELL AL TRAU

3.1

Descriure és explicar, amb detall, com és una persona, un objecte, un animal o un lloc. Salvador Perarnau escrivia sobre experiències que havia viscut, sobre fets i personatges del poble, records de la seva infantesa amb la família, etc.

En aquest conte ens descriu un personatge, en **Tres-cents** que, segons que sembla, era molt conegut a Súria, pel seu ofici i perquè no era gaire llest.

1 Vols saber qui era en Tres-cents, com era i algunes anècdotes que tothom en parlava? Doncs cal llegir el conte!

TRES-CENTS HOMES NO POGUEREN AGAFAR UN GRILL

[...]

En Tres-cents era Mosso d'Esquadra amb tot i ésser analfabet. En aquell temps no es mirava gaire prim. Era alt, cepat, tenia talla de general i, si no se'n creia poc se li'n faltava. Com tots els ignorants era pretensions, cosa que el feia més ridícul.

La guarnició de Mossos del poble era de cinc individus i un subcaporal. Per Dijous Sant i per Corpus anaven tots a la processó. Feien una veritable parada militar de tres-cents sis homes. La gent només en veia sis, però per a alguna cosa hi havia en Tres-cents.

Cara escardalenca, tenia uns grans pòmuls sortits i unes arrugues que li baixaven dels ulls per cada costat del nas com unes torrenteres i que, fent un torniol arran dels llavis per travessar la boca, se li perdien tènueament arran de barba. Havia estat valent i decidit, un bon Mosso d'Esquadra, d'aquesta institució digníssima que representa l'exèrcit català.

Quan us parlava tenia el mal costum de donar-vos copets amb l'índex de la mà dreta. Si estàveu dret us picava l'espatlla, si estàveu assegut us picava el genoll, i per mitjà dels copets accentuava el valor del que deia.

[...]

El poble era pacífic. Els Mossos d'Esquadra no hi tenien gaire feina, fora de fer córrer algun caçador furtiu o algun pescador que passava la xarxa.

Aquest fou el cas d'en Grill. En Tres-cents l'atrapà pescant i li féu un rengle de reflexions:

—Que no veus que em compromets? [...]. Home de Déu, almenys t'amaguesis! Ara, res: t'he de dur a l'Ajuntament! Però quan ja se l'enduia pel cap del mur de la carretera, en Grill donà una forta embranzida i tots dos caigueren al riu. En Grill s'escapà i, des d'aquell dia, àdhuc les mainaderes i els infants del poble contenen encara que "tres-cents homes no pogueren agafar un grill".

[...]

Salvador Perarnau. "En Tres-cents" (fragments).
A Retrats viscuts. 1976.

■ Assenyala si el text ens dona informació sobre...

SÍ

NO

- com era físicament.
- com anava vestit.
- quin era el seu ofici.
- com era la seva personalitat.
- quins eren els seus costums.

☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐

3. L'ESCRIPTOR DEL CLAVELL AL TRAU

- 2 Subratlla, amb color vermell, les frases del conte on es descriu com era físicament en Tres-cents i fes un llistat dels adjectius i frases que utilitza. Busca al diccionari les paraules que no sàpigues el significat.

- 3 A l'hora de fer descripcions sovint s'utilitzen comparacions. Relaciona amb una línia.

“En Tres-cents tenia unes *arrugues* que li baixaven dels ulls per cada costat del nas com unes *torrenteres*”.

Tenia molt poques arrugues a la cara.

Només tenia arrugues al costat del nas.

Tenia unes arrugues profundes.

- 4 Marca, amb groc, els paràgrafs del conte on es descriu els costums o la manera de ser d'en Tres-Cents.

- 5 Què més descriu el conte? Marca el que sigui cert i relaciona-ho amb el paràgraf corresponent del conte:

Com era la casa on vivia en Tres-Cents.

Quin era l'ofici d'en Tres-Cents.

El que li va passar un dia amb un del poble que pescava amb eines il·legals.

Com era en Grill.

Qui vetllava per mantenir l'ordre al poble.

- 6 En Tres-cents se sentia content d'haver atrapat en Grill pescant? Per què?

.....

.....

3. L'ESCRITOR DEL CLAVELL AL TRAU

3.2

Salvador Perarnau, de petit, va anar a l'escola que hi havia al castell. Durant el pati o quan plegaven, s'entretenien jugant per les places i pel carrer de la Mura (o de la Muralla). Deia que aquest carrer era el que estimava més del món.

7 Llegeix els paràgrafs següents extrets del conte "La Irene". Quan llegeixis el text sabràs qui era la Irene, per quins llocs del Poble Vell jugava el nostre escriptor, on anava a escola i altres curiositats interessants d'aquell temps.

[...]

A dalt [a la Mura], hi ha un carreró de quatre cases, unes voltes medievals, úniques potser a Catalunya, i tot seguint la plaça vella del poble vell. Aquest tros de muntanya, aquest carrer i aquestes voltes, tot plegat és el poblet de la Mura. De petits, hi passàvem per anar a l'escola. Travessàvem la plaça de l'església i ens aturàvem a jugar a bales a la plaça del castell. El castell era l'escola. En ple estiu, quan passàvem per la Mura, al bat del sol s'aixecava un eixam de mosques que gairebé ens ofegava. La Mura té també les seves mosques.

En aquell temps, la part alta del poble era mancada d'aigua i les dones pujaven cap a la Mura –antiga muralla del castell–, amb el càntir ple damunt l'espatlla o bé al maluc, corrent el perill de relliscar i trencar-se el "baptisme" junt amb el càntir.

[...] La Irene pujava amb el càntir sobre el maluc. Jo era un marrec molt entremaliat. D'un cop de roc "llançat amb massa traça" vaig trencar-li el càntir. Com que el roc era cantellut només va fer-li un trauc per on va sortir un raig d'aigua meravellós que, en caure, produí l'arc iris. Jo no havia vist mai una cosa tan bonica. Dintre aquell raig d'aigua hi havia tota la bellesa del món i el ritme de totes les cançons més belles.

I heus aquí que, en la meua ànima d'infant –d'infant poeta, si voleu–, es produí un fenomen natural, naturalíssim: la dèria, la mania, el desig imperatiu de

La Mura transcorre per unes voltes i porxos que hi ha en el tram de nucli acolorit. Per anar i venir del Pla de la Font es feia per la Baixada del Riu o bé pel corriol del Balç de la Mura, des de la Bateria. El marrec de la narració llençava les pedres des d'algun punt d'aquests itineraris.

tornar a veure allò tan bonic. Dona que passava amb el càntir al maluc, cop de roc que rebia i, us asseguro que tirava dret. Que en vaig trencar de càntirs!, que en vaig rebre de clatellots de la meua bona mare!, i mai més no vaig tenir la sort de tornar a veure el raig meravellós.

Jo no tirava pas el roc per dolenteria –el primer cop, potser sí–. Jo no pensava pas el mal que feia. La meua bona mare, ni els altres, no em podien comprendre. Tu, Irene, tampoc. Te'n demano perdó. Però t'asseguro que si sabia que d'un cop de roc segur, podria tornar a veure aquella meravella, com la van veure els meus ulls d'infant, encara avui tornaria a passar per l'antiga muralla de la Mura i tornaria a tirar el roc.

[...]

Salvador Perarnau. "La Irene" (fragments).
A Retrats viscuts. 1976.

3. L'ESCRITOR DEL CLAVELL AL TRAU

8 Busca aquestes paraules al diccionari i escriu el significat:

Carreró:

Càntir:

Cantellut:

Maluc:

9 Llegeix aquest fragment de la narració i fes-ne el dibuix:

La Irene pujava amb el càntir sobre el maluc. Jo era un marrec molt entremaliat. D'un cop de roc "llançat amb massa traça" vaig trencar-li el càntir.

Com que el roc era cantellut només va fer-li un trauc per on va sortir un raig d'aigua meravellós que, en caure, produí l'arc iris.

3. L'ESCRITOR DEL CLAVELL AL TRAU

10 Respon si són veritat (V) o falses (F) les afirmacions següents sobre la lectura:

- La Mura és a prop del riu.
- La Irene era una noia jove que vivia al Poble Vell.
- Salvador Perarnau vivia a la Mura.
- En aquell temps, a la part alta del poble hi havia moltes fonts i les dones pujaven a buscar aigua.
- Un dia, d'un cop de roc en Salvador va trencar el càntir que duia la Irene.
- La narració "La Irene" és una història inventada per Salvador Perarnau.
- La narració "La Irene" és una història on Salvador Perarnau ens explica records de la seva infantesa.

11 Escriu tres frases del text on l'autor ens parla de situacions viscudes quan era infant:

1

2

3

12 Quines d'aquestes frases estan relacionades amb la lectura?

Pobra! La seva mare l'ha renyat perquè li han trencat el càntir.

A mi, l'altre dia em va anar d'un pam que també em toqués!

Quin fàstic! L'altre dia ens va entrar una rata al rebost.

El Salvador m'ha dit que li demanarà perdó.

El Lluís ens ha dit que demà la família es trasllada a Puig-reig!

4. EL POETA DE SÚRIA

Mosaic de Maria Julbe

4.1

A Súria, moltes famílies tenien **un hort a la vora del riu** o dels canals de les fàbriques. El pare del nostre poeta també en tenia un al Fusteret i a vegades l'anava a ajudar.

1 Llegeix el poema següent:

L'HORTA DE MON PARE

Em sembla encara veure-us a l'hort atrafegat
que aneu regant les plantes que us riuen d'amistat
i jo com us ajudo en girar de trencall
i us aviso que l'aigua ja arriba al capdavall.

Aquelles nits serenes d'estiu ara conec.
Ara sé com la lluna es reflectia al rec
de l'aigua; ara retrobo el ritme dels estels
que en caure deixaven un rec de foc pels cels.

Ara sé de les plantes el rítmic moviment
i com les flors esclaten desesperadament...
Ara conec el riure dels arbres enfruitats
i aquells murmells de l'aigua confosos i apagats.

[...]

Salvador Perarnau. *Caps de brot (fragment)*. 1966

2 Què volen dir les expressions següents? Relaciona-les amb una fletxa amb el seu significat:

girar de trencall

les plantes creixen i fan goig quan les reguen.

murmells

sense cap núvol.

us riuen d'amistat

desviar el curs de l'aigua cap a un altre cavalló.

nit serenes

sorollet suau.

3 Quins d'aquests arbres fruiters hi podria haver a l'hort del seu pare? Subratlla'ls.

codonyer, taronger, alvocat, pomera, prunera, castanyer, caquier, llimoner, cirerer

4. EL POETA DE SÚRIA

- 4 Salvador Perarnau també va escriure sobre fruites. A quin fruit es refereix en aquestes frases?

“A voltes no pot aguantar el foc de dins i s’esbadoca. Llavors és una boca oberta que esclata a riure mostrant al bat de sol les dents vermelles”.

- 5 Els poetes fan servir moltes comparacions i metàfores en els seus versos. Algunes vegades costa d’endevinar a què es refereixen. Prova de relacionar les expressions de la columna de l’esquerra amb les imatges de la dreta i anota el nombre corresponent.

1) ...la lluna es reflectia al rec.

2) ...el riure dels arbres enfruitats.

3) ...l’aigua ja arriba al capdavall.

4) ...un rec de foc pels cels.

5) ...veure-us a l’hort atrafegat.

6) ...les flors esclaten.

4. EL POETA DE SÚRIA

4.2

Les fruites i les hortalisses van ser les protagonistes de molts dels poemes escrits per Salvador Perarnau, amb la finalitat d'educar els infants en el coneixement dels productes de l'hort.

6 Les estrofes següents pertanyen als poemes “La carxofa”, “El pèsol”, “Les mongetes”, “La tomaquera” i “La pastanaga” que el poeta de Sùria va escriure en el seu llibre *El senyor Pèsol i altres plantes*. Si les llegeixes amb atenció, segur que seràs capaç d'escriure, a sota de cada estrofa, el títol del poema.

És pretensiosa i al bell mig de l'hort
alça les fulles i rumbeja
el seu groc fluix que es creu que és or
i es pensa que fa enveja.

A

Rodó i petit, de dintre la tavella,
El () va sortir torrat del sol,
com un ull que saltés de la parpella
per seguir mon tot sol.

C

Esteneu fulles en ram
i una munió d'arracades
florides, pengim-penjam,
sota el sol i les ventades.

E

() té el posat i l'aire
d'una vella captaire
que emprèn el seu camí de cara a la claror.
Duu un tros de canya per bastó
i s'hi repenja una mica.
Després, quan el sol pica,
es cansa tota de la ruta estranya
i es vincla damunt la canya,
carregada amb paquets a cada costat
com si el bon temps li hagués fet caritat.

B

A l'hort li diuen Senyora ()
perquè s'eixampla tant que hom se'n fa creus,
i la forma folgada de la seva tofa
és com una faldilla fins al peus.

D

7 Endevides a quins dels cinc poemes anteriors es refereixen aquestes il·lustracions de Joan Junceda? Anota la lletra corresponent en el requadre.

Il·lustracions de Joan G. Junceda

4. EL POETA DE SÚRIA

8 Actualment, als horts de Sùria se segueixen conreant hortalisses. Classifica les hortalisses segons la seva part comestible. Anota el seu nom al lloc corresponent del quadre.

bulb	llavor	fruit	fulla	arrel	tubercle

9 El producte estrella de l'horta de Sùria és el tomàquet Rosa del Cardener. En les referències de l'Ajuntament i de la revista *Crònica de Sùria* que estan indicades a continuació pots obtenir informació. Consulta-la.

<https://www.suria.cat/productessuriens>

Tomàquet rosa del Cardener - Ajuntament de Sùria » Turisme

Descripció. El tomàquet rosa del Cardener és una varietat que es conreava tradicionalment a Sùria i altres hortes riberenques d'aquest riu.

<http://www.pastisseria.net> › tomaquet_rosa_21set2007

TOMAQUET ROSA DEL CARDENER - HORTS DE SÚRIA

L'horta surienca centra la seva producció en les varietats que millor s'adapten al nostre microclima. D'aquesta manera les petites explotacions que es cultiven ...

Respon si són veritat (V) o falses (F) les afirmacions següents:

- És un tomàquet que es conrea només des de fa deu anys a Sùria..
- És un tomàquet especial per a sucar el pa.
- És un tomàquet especial per a les amanides.
- Té un gust àcid.
- Té un gust dolç.
- La seva pell és fina.
- És buit de dins.
- Té entre quatre i sis alvèols.
- Té un color vermell intens.
- Es pot menjar de juliol a setembre.

4. EL POETA DE SÚRIA

4.3 Els animals, especialment les bestioles més petites, van ser una font d'inspiració per a Salvador Perarnau. Va entendre bé que les **cuques** criden molt l'atenció dels infants i per això moltes vegades les va fer protagonistes dels seus escrits.

10 Quan llegeixis un poema com el que hi ha a continuació, fes les pauses quan trobis punts i comes. Així et serà més fàcil comprendre'l i, quan el llegeixis en veu alta, ho faràs molt millor i més entenedor per als qui t'escolten.

L'ESQUIROL

L'esquirol és un saltaire
que per l'aire fa camí;
amb un ram de cua enlaire
salta d'un pi a l'altre pi.

Amb unes dentetes fines
va esclofollant els pinyons
i té una vivor a les nines
dels ulls plens de saltirons.

I s'enfila i salta i brinca
i hom es mira l'esquirol
i apar que bronz i que drinca
com si fos un picarol.

És com un desig que salta
i arriba allà on vol d'un salt.
Puja a la branca més alta
si hi sap una pinya a dalt.

És un símbol d'alegria
I d'arribar allà on es vol.
Feliç infant, si algun dia
et sents com un esquirol.

Si la il·lusió en ton cor salta,
brinca enlaire i fes camí,
fins que la pinya més alta
arribis a posseir.

Salvador Perarnau.
Cuques de llum, poemes per a infants (1930)

Fragment de la il·lustració d'Anna Clariana que acompanyava la poesia "L'esquirol" publicada a la revista *Cavall Fort*, 1.413.

- Quantes estrofes té aquest poema?
- I quants versos hi ha a cada estrofa?

11 Fixa't en el final de cada vers i escriu les parelles de paraules que rimen:

1a estrofa	saltaire - enlaire	camí - pi
2a estrofa		
3a estrofa		
4a estrofa		
5a estrofa		
6a estrofa		

4. EL POETA DE SÚRIA

12 Els poetes comparen coses amb altres que s'hi assemblen. Escriu les comparacions que hi ha en aquest poema.

L'esquirol és com... ..

L'esquirol drinca com... ..

Feliç infant si et sents com... ..

13 El protagonista del poema és un esquirol. Escriu vuit coses que en el poema es diu que fa.

salta d'un pi a l'altre pi. (saltar)

(esclofar)

L'esquirol... .. (enfilat)

(drincar)

(arribar)

(pujar)

14 Salvador Perarnau volia que els infants aprenguéssim coses amb aquest poema. Assenyala la que creus més important.

● que hem de ser moguts i no parar mai, com els esquirols que sempre van d'un arbre a l'altre.

● que amb il·lusió i esforç podem aconseguir coses, encara que siguin difícils, com l'esquirol que pot abastar la pinya més alta.

● que hem de conèixer com són i què fan els esquirols perquè és fàcil que ens els trobem als boscos de Sùria i els hem de saber identificar.

4. EL POETA DE SÚRIA

4.4

Un **cal·ligrama** és un poema visual en què les paraules dibuixen un personatge, un animal o qualsevol objecte imaginable. Es poden fer cal·ligrames a partir de poemes inventats o bé d'altres ja existents.

15

Pots provar de convertir en imatges l'estrofa d'algun poema de Salvador Perarnau del llibre *Cuques de llum*.

Canta i va tot sol el **mussol**,
i és tan mussol,
que s'estima més la lluna
que el sol.
[...]

El **cargol** va fent camí
amb les banyes estirades;
en cada banya un ull fi
lluent de les mullenades.
[...]

Exemple de cal·ligrama sobre una formiga.

- Per fer el cal·ligrama, segueix aquestes instruccions:
 - Llegeix les dues estrofes i tria la que més t'agradi.
 - Pensa què has de dibuixar.
 - Fes el dibuix amb llapis (pots buscar il·lustracions sobre l'animal per tenir idees).
 - Escriu el poema damunt les línies del dibuix.
 - Ressegueix o pinta el dibuix.

